

Posudek disertační práce

AUTORKA: Mgr. Soňa Novotná Knotková

NÁZEV: *Písemný projev z cizích jazyků a jeho způsob hodnocení v kontextu evropské jazykové vzdělávací politiky. Reliabilita hodnocení otevřených úloh na příkladu písemného projevu z německého jazyka ověřovaného maturitní zkouškou.*

V současné době je objektivní testování řečových dovedností, především produktivních, velmi aktuálním problémem. A testování písemného a ústního projevu je obtížným tématem, je proto velmi potěšitelné, že si doktorandka vybrala pro svůj výzkum ověření centrálního hodnocení písemného projevu.

Disertační práce se zabývá problematikou hodnocení písemných prací z německého jazyka, které jsou součástí maturitní zkoušky. Autorka si kladla za cíl vyhodnotit odbornou přípravu hodnotitelů písemného projevu. Dále se výzkum zabýval analytickými kritérii, která se používají při hodnocení písemného projevu v novém formátu maturitních zkoušek, shodou mezi hodnotiteli a otázkou, zda věk a škola, na které hodnotitelé pracují, ovlivňují proces hodnocení.

V úvodu práce je čtenářům představena nová forma maturitní zkoušky, která vyplývá z kontextu evropské vzdělávací politiky a je formulována v Bílé knize a dalších strategických dokumentech, jejichž principy z oblasti jazykové přípravy převzala i Česká republika. Ve třetí kapitole doktorandka přehledně seznamuje se zásadními dokumenty, s klíčovými kompetencemi a s významem Evropského referenčního rámce pro jazyky. V následující části se práce věnuje kurikulární reformě v České republice, která se projevila právě v novém pojetí maturitní zkoušky. Maturitní zkouška je zde představena jako logické vyústění změn, které sebou přináší jazyková politika. Jasně a výstižně jsou popsány úrovně obtížnosti jazykové zkoušky, specifikace písemného projevu z cizích jazyků i způsob hodnocení písemného projevu. Šestá kapitola se zabývá podrobným popisem hodnocení písemné práce, které je vzhledem k formátu otevřených úloh a k nutnosti zachovat objektivitu hodnocení velmi náročným procesem. Proto je chvályhodné, že jsou v této části podrobně vysvětlena jednotlivá kritéria hodnocení tak, že jsou srozumitelná jak laikům, tak i odborníkům.

V empirické části následuje popis vlastního výzkumného šetření, které se skládá z několika částí. Proto doktorandka výzkum rozdělila na dílčí problémy a k nim si stanovila celou řadu hypotéz. Popsala podrobně jak proces odborné přípravy hodnotitelů a složení výzkumné skupiny, která se na něm podílela, tak statické metody, které pro zpracování dat Soňa Novotná Knotková použila. Není zde však vysvětleno, jak se tvořil tým odborníků, tedy etalon, jak je v doktorské práci nazývána skupina odborníků, která je v procesu hodnocení písemné práce klíčové. Jistě by bylo zajímavé vědět, jak jsou tyto experti vybíráni.

Výzkum se věnoval několika problémům a dílčím hypotéz, které studentka ve svém výzkumu ověřovala a to dělá výzkumnou zprávu poněkud nepřehlednou. Zpracování velkého souboru dat a jejich vyhodnocení však nepřineslo příliš nových informací. Fakt, že většina dílčích hypotéz nebyla potvrzena, dokazuje, že hodnocení je závislé jak na zadání jednotlivých úkolů, tak na jednotlivých hodnotitelích, jak sama autorka v závěru uvádí. Je potěšitelné, že šetření potvrdilo, že výsledky nesouvisí s věkem hodnotitelů a s typem školy, na které působí.

Na straně 61 je ve schématu 5.1 představen systém centrálního hodnocení písemného projevu z německého jazyka, ze které je zřejmá struktura týmu hodnotitelů, ne však role předmětových koordinátorů, metodiků a hlavního metodika. Vzhledem k tomu, že je jinak celá struktura hodnocení písemných prací velmi pečlivě prezentována, bylo by vhodné doplnit i tyto informace.

Po formální stránce je práce velmi pečlivě zpracována, text je srozumitelný, grafy a tabulky jsou přehledné a vhodně zvolené. V textu jsou jen drobné chyby, spíše přehlédnutí. Například na straně 15 je nesprávný tvar slova Schlüsselkompetenz. Na straně 52 je drobný překlep v poznámce pod čarou (velikost písma u čísla 48) a není zcela jasný význam poznámky „viz Tabulka 4.1 a 2.2 výše“. Na straně 31 je první zmínka o rámcovém vzdělávacím programu a je použita zkratka RVP, která nemusí být všem čtenářům známa, stejně tak bych považovala za vhodné vysvětlit zkratku OECD (str. 43). V kapitole 7.3 je pro písemnou práci použita zkratka PP, která není vysvětlena. Doporučila bych dále jednotně používat pojem řečové dovednosti, nebo vysvětlit, jak autorka chápe tvar jazykové dovednosti (str. 42).

Kapitola 5.2 je věnována základní a vyšší úrovni obtížnosti, jsou v ní použity poměrně dlouhé citáty z katalogu požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky (poznámky 63 až 68). Na str. 63 autorka tvrdí, že „na objektivitu, spolehlivost a přesnost u úloh široce otevřených, které vyžadují od testovaného širokou odpověď, se pohlíží a určitým despektem“, k tomuto výroku však nedokládá žádné prameny. Stejně tak uvádí, že „u takových úloh se doporučuje, aby hodnocení prováděli nezávislí vyškolení hodnotitelé“, i zde chybí odkaz na zdroj. Také u kapitoly 6.1 chybí uvedení použitých pramenů.

V závěru je konstatováno, že „výsledky výzkumného šetření prokázaly, že míra shody mezi hodnotiteli se s nácvikem zvyšuje“ (str. 229), ale autorka nenaznačuje, jak by toto zjištění mohlo být dále využito pro zajištění efektivnosti a vyšší objektivitu písemného hodnocení. V úvodu práce doktorandka píše, že „formulované závěry a doporučení mohou přinést důležitou zpětnou vazbu i pro tvůrce koncepce MZ a odborné přípravy hodnotitelů produktivních řečových dovedností“ (str. 14), žádné doporučení však neformulovala.

Předložená disertační práce je na velmi dobré úrovni, přináší podrobný popis hodnocení písemné práce v novém formátu maturitní zkoušky, ale také zajímavé výsledky v empirické části. Je pečlivě a přehledně zpracována. Z těchto důvodů doporučuji práci Soni Novotné Knotkové k obhajobě.